

Stöd till personer som har problem att klara sina betalningar

Konsumentverket fick våren 2016 ett regeringsuppdrag kallat "Fördjupad samverkan mot överskuldssättning". Uppdraget består av att med lämpliga samhällsaktörer eftersträva:

- Ett utbyte av kunskap och erfarenheter om budget- och skuldrelaterade frågor,
- ett samarbete när det gäller att nå ut till personer som har eller riskerar att få problem med skulder med information om vilket stöd som finns att få, exempelvis via den kommunala budget-och skuldrådgivningen, och
- ett samarbete om andra ändamålsenliga och förebyggande insatser.

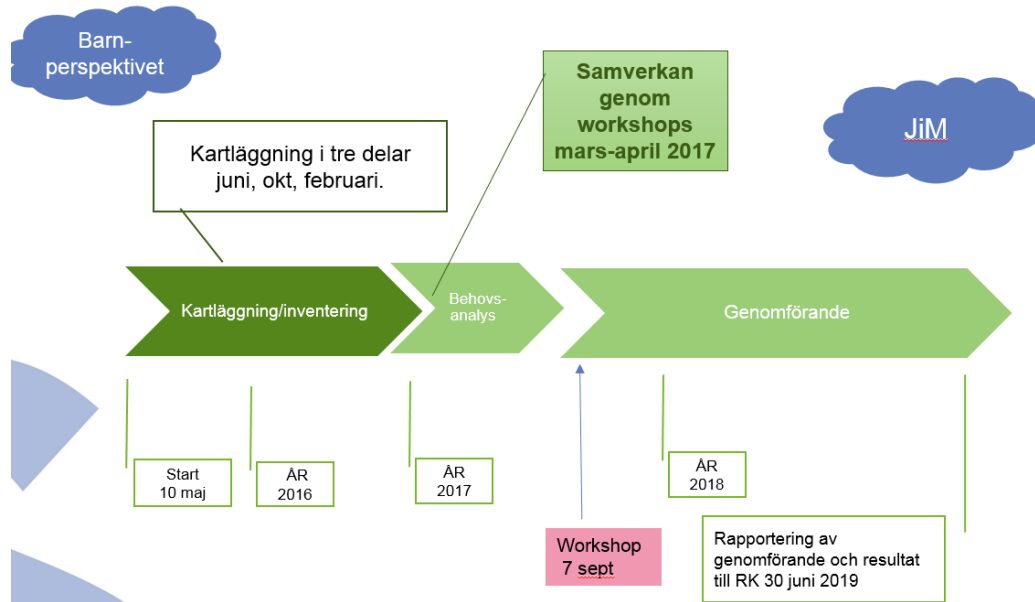
Målet med uppdraget är att personer som har eller riskerar att få problem med skulder kan få hjälp med att få ordning på sin ekonomiska situation. Konsumentverket ska inom uppdraget samarbeta med Finansinspektionen och Kronofogdemyndigheten. Slutredovisning av uppdraget ska ske senast den 30 juni 2019.

Arbetet i uppdraget sker i projektform, med en styrgrupp bestående av representanter från Konsumentverket, Finansinspektionen och Kronofogdemyndigheten. Projektarbetet benämns i denna PM för *samverkansprojektet*.

Arbetet inleddes med en kartläggningsfas där Konsumentverket, Finansinspektionen och Kronofogdemyndigheten sammanställde de insatser som vardera myndighet gör eller har gjort i syfte att minska överskuldssättning och risk för överskuldssättning.

Genom informationsmöten och informationsutskick har samverkansprojektet spridit information om uppdraget till tänkbara samverkansaktörer. För att skapa en samlad bild av vilket stöd som finns i samhället för personer som har, eller riskerar att få problem med skulder har dessa aktörer ombetts skicka in sina kartläggningar med information om vilket stöd de ger för att motverka överskuldssättning. Vissa aktörer har kontaktats per telefon och har då fått svara på frågor om det stöd de ger.

Bilden nedan visar det övergripande projektupplägget. Två tvärgående perspektiv genomsyrar samverkansprojektet; barnperspektivet och jämställdhetsintegrering (JiM).

Bild. Övergripande projektupplägg 2016-2019, fördjupad samverkan mot överskuldssättning.

Denna PM är en sammanställning av de kartläggningar som skickats in och ger en översiktlig bild av det stöd som finns i samhället. Sammanställningen är inte heltäckande. Det saknas sannolikt delar av det lokala stödet som det civila samhället erbjuder och andra lokala projekt.

Aktörer som samverkansprojektet varit i kontakt med återfinns i bilagan. Där framgår även vilka av dessa som skickat in kartläggningar eller blivit telefonintervjuade.

Vad gäller arbetet med jämställdhetsintegrering har en enkät gått ut till de aktörer samverkansprojektet varit i kontakt med. Syftet har varit att kartlägga skillnader och likheter i behovet av stöd hos kvinnor respektive män. Även skillnader och likheter i det stöd som ges till kvinnor respektive män har kartlagts.

PM:et avslutas med en kort reflektion.

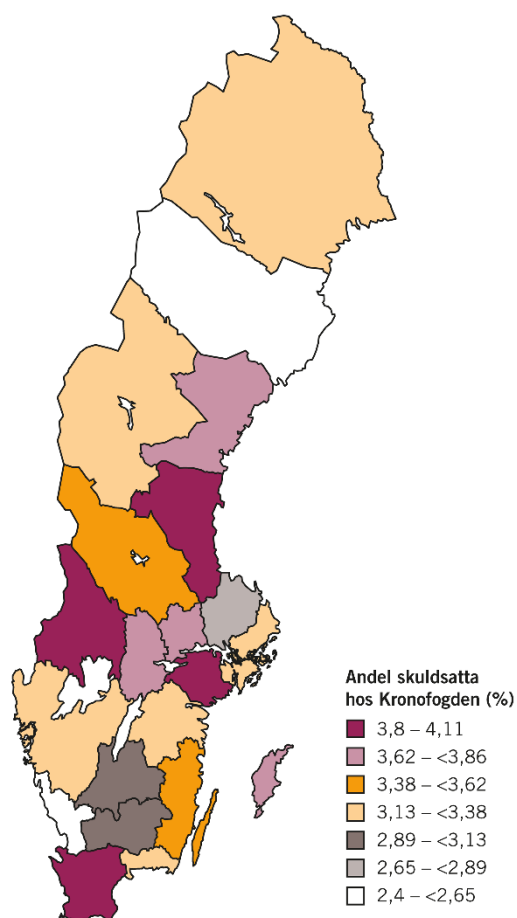
Hur ser behovet av stöd ut?

Det saknas aktuell statistik över skuldsättning på individnivå. I detta arbete används definition av överskuldsatt som när individen helt eller delvis saknar återbetalningsförmåga för sina skulder. När hen är i denna situation är det inte säkert att hen ännu finns i Kronofogdens register och syns i deras statistik. Skulder kan finnas hos inkassobolag eller hos privatpersoner. Ibland är det inte skulderna som orsakar problem utan avsaknaden av pengar för till exempel mat och hyra.

I SOU 2013:78 "Överskuldsättning i creditsamhället"¹ togs statistik fram genom att samköra olika register från Kronofogden, Statistiska centralbyrån och UC AB. Det gav en bättre bild av överskuldsättningen i Sverige än tidigare. Den statistik som finns visar att låginkomsttagare, ensamstående, låg- och medelutbildade, sjuka, arbetslösa och hyrestagare är överrepresenterade bland de långvarigt överskuldsatta.

Vad visar statistik från Kronofogden?

Vid årsskiftet 2016/2017 hade drygt 423 000 personer skulder hos Kronofogden med det totala skuldbeloppet på 72,4 miljarder kronor. Bilden till höger visar andel skuldsatta hos Kronofogden fördelat på länsnivå.

Att finnas i Kronofogdens register är inte detsamma som att vara överskuldsatt men personer som finns i Kronofogdens register under flera år är en bra indikator på att dessa har problem med att betala sina skulder. Vid årsskiftet 2016/2017 var det 253 000 personer som hade funnits i Kronofogdens register i mer än fem år. Av dessa har 186 000 funnits i registret i mer än 10 år.

¹ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2013/11/sou-201378/>

Det är fler män än kvinnor som har skulder hos Kronofogden, under 2016 var det 66 % män och 34 % kvinnor. Sett till skuldbeloppet var skillnaden än större, där stod männen för 75 % av det totala skuldbeloppet per den 31 december 2016. Kronofogden ska under 2017 undersöka varför männen är överrepresenterade i Kronofogdens statistik.

Det finns även skillnader både vad avser ansökan om skuldsanering som vid beslut om skuldsanering. Under 2016 var det 54 % män och 46 % kvinnor som ansökte om skuldsanering, vilket avviker från fördelningen av antalet skuldsatta. När det gäller beslut om skuldsanering så hade ca 62 % framgång i de ärenden som avslutades under 2016. För männen var den andelen 58 % och för kvinnorna 68 %.²

---

² Kronofogdens årliga statistik

Vad finns det för stöd?

Personer som har eller riskerar att få problem med sina skulder kan få stöd av olika aktörer. Det kan handla om att få pengar i form av ekonomiskt bidrag eller att få vägledning i hur pengarna ska räckas till. Nedan följer en kort beskrivning av det stöd som har framkommit i samverkansprojektets kartläggning.

Ekonomiskt bidrag

För personer som har problem med sin ekonomi finns det ett grundläggande stöd att få från Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och den kommunala socialtjänsten. Det finns också en del bidrag via olika stiftelser.

Försäkringskassan

Försäkringskassan är en myndighet som betalar ut pengar till personer i olika situationer. Det finns servicekontor i hela landet där personer kan ta en personlig kontakt. Genom deras kundcenter är det möjligt att ringa, mejla och boka ett personligt webbmöte. De är även aktiva på sociala medier samt via ett kundforum. Vanliga bidrag från Försäkringskassan är bland annat sjukpenningen, barnbidrag, bostadsbidrag och bostadstillägg. Bostadstillägg från Försäkringskassan kan betalas ut till personer som är bosatta i Sverige och har sjukersättning eller aktivitetsersättning.

www.forsakringskassan.se

Pensionsmyndigheten

Pensionsmyndigheten är den myndighet som fattar beslut om våra pensioner. I myndighetens uppdrag ingår att administrera och betala ut den allmänna pensionen och samtidigt informera om hela pensionen. Pensionärer med låg inkomst kan även ansöka om bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Bostadstillägg är ett tillägg till den allmänna pensionen och är en del av grundskyddet.

www.pensionsmyndigheten.se

Socialtjänsten

Genom den kommunala socialtjänsten är det möjligt att söka ekonomiskt bistånd. Det ekonomiska biståndet kan vara till försörjning (försörjningsstöd) eller till andra behov som exempelvis läkemedel, tandvård, glasögon eller hemutrustning.

Stiftelsebidrag

Det finns ett antal stiftelser som förmedlar bidrag till ekonomiskt behövande personer. Stiftelsebidrag är oftast riktade till specifika grupper såsom ensamstående föräldrar, ålderspensionärer och långtidssjuka.

Lokal rådgivning, vägledning och stöd

Under denna rubrik återfinns de aktörer som finns lokalt och nära personerna som har eller riskerar att få problem med sina betalningar. Stödet innebär en möjlighet till ett personligt möte.

Kommunal budget och skuldrådgivning

Kommunen har enligt socialtjänstlagen 5 kap. 12 § första stycket följande uppdrag: ”Kommunen ska lämna budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer. Denna skyldighet gäller även under ett skuldsaneringsförfarande och till dess att en beviljad skuldsanering eller F-skuldsanering är helt avslutad”.

Budget- och skuldrådgivningen ska genom olika former av ekonomisk rådgivning bidra till att förebygga skuldproblem och hjälpa skuldsatta personer att finna en lösning på sin situation. Sistnämnda kan till exempel handla om att aktivt medverka till en skuldsanering samt vara behjälplig under processen. Budget- och skuldrådgivare kan också vara behjälpliga när det gäller att försöka uppnå frivilliga uppgörelser med borgenärer.

Konsumentverket har på regeringens uppdrag tagit fram rekommendationer för budget och skuldrådgivningen³. Dessa syftar till att alla som behöver ska få stöd av god kvalitet, oavsett vilken kommun de bor i.

Konsumentverket publicerar årligen ”Läget i landet”⁴ som är en kartläggning över hur budget och skuldrådgivningen ser ut i kommunerna. I den framgår att det i nuläget är tre kommuner som inte har budget- och skuldrådgivningen trots lagkravet och 35 kommuner ger rådgivning mindre än fyra timmar per vecka. 78 kommuner har ingen egen budget- och skuldrådgivare utan köper tjänsten från annan kommun. I snitt är väntetiden 4,3 veckor. Kommunen med längst väntetid har en väntetid på 36 veckor.

Kommunal konsumentvägledning

Många kommuner erbjuder konsumentvägledning i olika former. Konsumentvägledningen ger främst information om vilka rättigheter och skyldigheter man har som konsument vid köp av varor och tjänster. Konsumentvägledningen skiljer sig åt mellan kommunerna där vissa endast tar emot samtal och andra tar emot besök och medlar mellan företag och konsumenter.

Vissa av konsumentvägledarna har ett nära samarbete med den lokala budget- och skuldrådgivningen. Det förekommer även att konsumentvägledare har delade tjänster som innefattar både konsumentvägledning och budget- och

---

³ <http://publikationer.konsumentverket.se/produkter-och-tjanster/bus-och-kvl/laget-i-landet-budget-och-skuldradgivning>

⁴ <http://publikationer.konsumentverket.se/produkter-och-tjanster/bus-och-kvl/rekommendationer-for-den-kommunala-budget-och-skuldradgivningen>

skuldrådgivning. Konsumentvägledningen kommer i kontakt med personer i alla målgrupper och kan vara en väg in till budget- och skuldrådgivningen.

Eksam

Eksam är ett lokalt projekt i Örebro som sedan 2013 består av en ideell förening som arbetar mot fattigdom och för social inkludering. Medarbetarna består av utbildade socionomer.

Eksam erbjuder såväl individuellt stöd som studiecirklar och föreläsningar om privatekonomi. De ger inte ut bidrag i form av pengar eller kläder utan arbetar endast med råd och stöd och hjälp till självhjälp. De har ett tätt samarbete med den lokala budget- och skuldrådgivningen och socionomstudenter från universitetet har möjlighet att jobba som volontärer på Eksam.

www.eksam.se

Frälsningsarmén

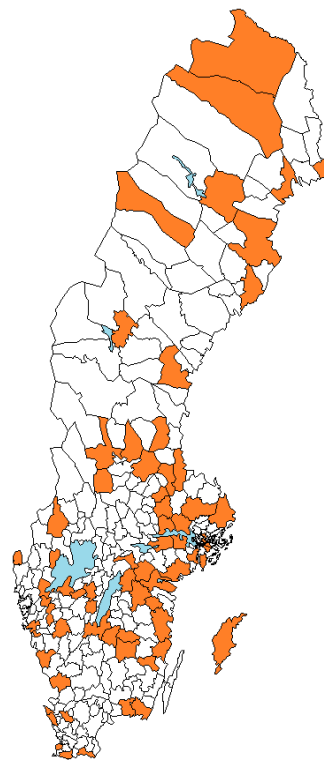
Frälsningsarmén är en församlingsverksamhet med 4 700 medlemmar som finns på 90 platser i landet. De bedriver 196 sociala verksamheter och 23 sociala institutioner med totalt 1 300 anställda. Kartan bredvid visar vilka kommuner där Frälsningsarmén finns.

Frälsningsarmén i Göteborg har tagit fram en särskild handledning med riktlinjer och råd för att underlätta för de som söker stöd. Handledningen kommer att spridas över landet och i den återfinns information om ekonomisk rådgivning och kuratorsverksamheten.

Frälsningsarmén har även tagit fram en kurs i vardagsekonomi som erbjuds hjälpsökande. Kursen har stor efterfrågan och de kommer därför att sprida konceptet på ett seminarium för chefer inom organisationen.

Inte alla är hjälpta av kunskap. Frälsningsarmén möter ofta personer som lever i en svår situation och som snarare behöver akut stöd för dagen. Här kan Frälsningsarmén ge stöd i form av mat eller presentkort till förnödenheter.

www.fralsningsarmen.se

Hela Människan

Organisationen Hela Människan består av ett 85-tal föreningar som driver socialt arbete på kristen grund. Varje förening är en självständig enhet inom Hela Människan med egen styrelse och egna medlemmar som själva bestämmer hur de vill arbeta och prioritera.

Diakoner och anställda i Hela Människan erbjuds Kronofogdens budbärrutbildning. De följer även med på möten hos budget- och skuldrådgivaren, Försäkringskassan, Kronofogden och banken.

www.helamanniskan.se

Kriminalvården

Kriminalvården är en myndighet som ska verkställa straff och minska återfall i brott. Genom samarbete med Kronofogden finns viss möjlighet för anställda på häkten och anstalter att gå Kronofogdens budbärrutbildning. En checklista har tagits fram där frågor kring skulder ska tas upp vid intagning för att undvika att onödiga skulder byggs upp under anstaltsvistelsen.

www.kriminalvarden.se

Riksförbundet för frivilliga samhällsarbetare (RFS)

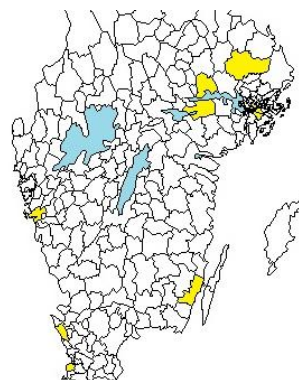
RFS är en ideell sammanslutning av cirka 70 lokalföreningar vars 6 500 medlemmar har frivilliguppdrag som är reglerade i lag och förmedlas av en myndighet. Medlemmarna kan ha uppdrag som lekmanövervakare, god man, god man för ensamkommande barn, förvaltare, särskilt förordnad vårdnadshavare, kontaktperson, kontaktfamilj, stödfamilj, stödperson och besökare på anstalt och häkte.

Bland annat ger de ensamkommande barn information om ekonomi och studiehjälp. Klienter inom Kriminalvården erbjuds samtal, information och deklarationshjälp via "visionsrummet" samt studiecirkeln "Bättre framtid" där en av lektionerna handlar om ekonomi. De förmedlar även ekonomikunskap till patienter inom psykiatrin och klienter inom frivården.

www.rfs.se

Sveriges stadsmissioner

Sveriges stadsmissioner består idag av nio stadsmissioner som alla är ideella föreningar. De möter personer i utsatthet och utanförskap. I gult syns var i landet dessa stadsmissioner finns.

Stadsmissionernas arbete syftar till att stötta utsatta personer på olika sätt. Stadsmissionerna kan bland annat hjälpa till att kontakta myndigheter och hjälpa till med ansökningar om ekonomiskt bistånd. De kan hjälpa till att kontakta fordringsägare, inkassobolag och Kronofogden. De tipsar om budget- och skuldrådgivning och kan även följa med på möten. Till de allra mest utsatta kan de hjälpa till med kläder, mat och hygienartiklar.

www.sverigesstadsmissioner.se

Det finns fler stadsmissioner runt om i landet som inte är medlemmar i Sveriges stadsmissioner men som bedriver en liknande verksamhet.

Svenska kyrkan

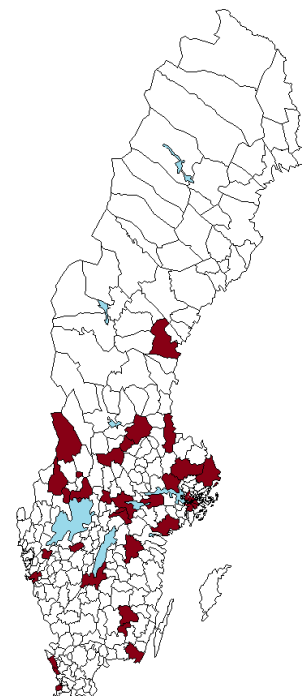
Det finns ungefär 1 400 lokala församlingar över hela landet. I situationer där församlingar möter människor som har ekonomiska problem finns det i vissa församlingar möjlighet att få ekonomiskt stöd, medan andra delar ut matkassar eller andra förbrukningsvaror. Det är ibland även möjligt att ansöka om stiftelsemedel. Stiftelserna riktar sig bland andra till funktionshindrade, äldre, sjuka och hörselskadade. Församlingarna ger dock främst stöd och råd, och kan ofta hjälpa till i med kontakten med olika myndigheter, såsom socialtjänst och Försäkringskassan. Ibland sker också en samverkan med kommunens budget- och skuldrådgivare. Alla församlingar erbjuder enskilda samtal med en präst eller diakon, och erbjuder ofta olika typer av mötesplatser, såsom gemenskapsträffar, soppluncher och liknande, vilka är anpassade för att även den som har en dålig ekonomi ska kunna vara med.

www.svenskakyrkan.se

Verdandi

Verdandi är en socialpolitisk verksamhet som jobbar med sociala orättvisor och utsatthet. Verdandi är organiserad i ett antal avdelningar utspridda över landet. Till höger i rött syns var i landet de finns. Avdelningarna kan i sin tur organisera sig i olika kretsar. Avdelningarna och kretsarna organiserar sig i olika distrikt. På nationell nivå finns förbundet som samordnar verksamheten för hela landet samt internationellt.

En central del i Verdandis organisation är deras kamratstödande verksamhet. Kamratstödare är inga experter som ska hjälpa utan medmänniskor som lyssnar och stöttar. Verdandi kan ge ekonomisk vägledning genom ett framtaget koncept och samarbetar med budget- och skuldrådgivare, konsumentvägledare samt socialtjänsten. www.verdandi.se

Yrkesföreningen för personliga ombud

Yrkesföreningen för personliga ombud syftar till att samla, stödja, mobilisera och inspirera medlemmarna. Yrkeskåren består av ungefär 320 personer i Sverige som arbetar med personer som har psykiska funktionsnedsättningar.

I de kommuner med liten eller hårt ansträngd budget- och skuldvägledningsverksamhet tar de personliga ombuden ett större ansvar för den ekonomiska rådgivningen. De kan bland annat hjälpa till med att lägga upp en budget, fylla i ansökningar, kontakta företag för att säga upp avtal och ansöka om boendestöd. De kan även kontakta borgenärer för att göra avbetalningsplaner, ansöka om skuldsanering, kontakta Kronofogden eller ett upplysningsföretag för att få en skuldspecifikation.

www.ypos.se

Nationell rådgivning och vägledning på distans

Det finns ett antal myndigheter, organisationer och stiftelser som har nationell rådgivning eller vägledning.

Hallå konsument

Hallå konsument är en rikstäckande upplysningstjänst som samordnas av Konsumentverket. Hallå konsument samarbetar i sin tur med 14 andra myndigheter, fyra konsumentbyråer och Konsument Europa. Hallå konsument hänvisar till de kommunala konsumentvägledarna samt budget- och skuldrådgivarna. Personer kan kontakta Hallå konsument via telefon, chatt, mejl och Facebook varje vardag.

I nuläget pågår ett projekt inom Hallå konsument där en grupp vägledare har fått specifik utbildning för att bli bättre på att lyssna efter varningstecken där personen som kontaktat Hallå konsument kan ha problem med skulder. I sådana fall hänvisas personen till budget- och skuldrådgivaren i kommunen.

www.hallakonsument.se

Kronofogden

Kronofogdens uppdrag är att se till att de som har pengar att fordra får betalt och att ge stöd och vägledning till de som inte kan betala. Personer kan kontakta Kronofogden alla vardagar genom telefon, mejl och brev samt besöka lokala kontor. Personer som är oroliga för sin ekonomi men som ännu inte har registrerats hos Kronofogden med en skuld kan via myndighetens kundservice erbjudas en preventiv dialog för att denne själv ska kunna förändra sin situation.

Kronofogden har en uppgift att aktivera personer som redan har en registrerad skuld hos Kronofogden. Efter avtidens utgång sker försök till vägledande dialog vid varje kontakt för att informera om konsekvenserna av att hamna i Kronofogdens register samt hänvisningar till kommunala budget- och skuldrådgivare.

www.kronofogden.se

Konsumenternas Bank- och finansbyrå

Konsumenternas Bank- och finansbyrå ger oberoende vägledning i frågor som rör banker, fondbolag och andra finansiella institut. Bakom byrån står Konsumentverket, Finansinspektionen, Svenska Bankföreningen, Fondbolagens förening och Svenska Fondhandlareföreningen. Personer kan kontakta byrån via telefon och mejl varje vardag.

Byrån ger även direkt stöd via telefon till personer med skuldproblem genom hänvisning till budget- och skuldrådgivning och andra relevanta myndigheter/organisationer som kan ge stöd beroende på var i processen en person befinner sig. www.konsumenternas.se

Konsumenternas Energimarknadsbyrå

Konsumenternas energimarknadsbyrå är en byrå som informerar om och ger oberoende råd samt vägledning i frågor som rör el- och gasmarknaden. Byrån har en styrelse som är tillsatt av Konsumentverket, Energimarknadsinspektionen, Energimyndigheten samt branschorganisationerna Energiföretagen Sverige och Energigas Sverige. Personer kan kontakta byrån via telefon och mejl varje vardag.

Konsumenternas Energimarknadsbyrå ger ingen vägledning till personer som har skuldproblem, däremot kan de fånga upp personer som har problem med betalningar. De hänvisar då vidare till budget- och skuldrådgivaren. De kan även hänvisa till socialnämnden om det rör sig om att personen inte har betalt sina elräkningar.

www.energimarknadsbyran.se

Konsumenternas Försäkringsbyrå

Konsumenternas Försäkringsbyrå ger oberoende vägledning om försäkringar som konsumenten köper själv. Bakom byrån står Konsumentverket, Finansinspektionen och Svensk Försäkring. Personer kan kontakta byrån via telefon och mejl varje vardag.

Konsumenternas Försäkringsbyrå ger inte heller någon budget- och skuldvägledning. Däremot kan de fånga upp personer som har problem, exempelvis genom frågor om återköp av privata pensionsförsäkringar, som de då hänvisar vidare till budget- och skuldrådgivare.

www.konsumenternas.se

Telekområdgivarna

Telekområdgivarna ger oberoende hjälp till konsumenter i frågor rörande abonnemang för tv, telefoni och bredband. De är en organisation som finansieras av deltagande operatörer, ägs av organisationen IT & och Telekomföretagen och har Konsumentverket samt Post- och telestyrelsen representerade i styrelsen. Personer kan kontakta byrån via telefon och mejl varje vardag.

De ger inte något uttryckligt stöd till skuldsatta, men ger vissa råd om en person hör av sig med skuldproblematik. Dels hänvisar de till den lokala budget- och skuldrådgivaren men kan också ge råd om hur man betalar smart och tar kontakt till de man har skuld till.

www.telekomradgivarna.se

Stödlinjen

Stödlinjen ger stöd, råd och tips till personer som upplever att spelandet om pengar blivit problematiskt. De hjälper också anhöriga till spelare och är en informationsresurs för dem som arbetar inom socialtjänst, vård- och

behandlingssektorn samt för frivilligorganisationer och allmänheten. Stödlinjen drivs av Centrum för psykiatriforskning vid Stockholms läns landsting och Karolinska institutet på uppdrag av Socialdepartementet. Personer kan ringa, mejla och chatta under vardagar.

www.stodlinjen.se

Övrigt stöd

Under övrigt stöd återfinns de organisationer som antingen når väldigt specifika målgrupper eller som är tydligt inriktade mot ett särskilt uppdrag.

Hyresgästföreningen

Hyresgästföreningen är en medlemsorganisation med 535 000 medlemmar. De är uppdelade i nio regioner där jurister och ärendehandläggare hjälper medlemmarna i frågor rörande hyresfrågor. De har även en telefonrådgivning.

www.hyresgastforeningen.se

Kris

Kris är en förening som består av före detta kriminella och missbrukare som hjälper personer som friges från fängelse att hålla sig borta från kriminalitet och droger genom att erbjuda dem ett nytt, hederligt och drogfritt socialt nätverk. Det finns 14 olika lokalföreningar på olika ställen i landet.

www.kris.se

Mind

Mind är en ideell förening som arbetar med psykisk hälsa. De arbetar både med att sprida kunskap och information samt driver stödverksamheter för de personer som mår psykiskt dåligt. Stödverksamheter är bland annat Självmordslinjen och Äldretelefonen.

www.mind.se

Process Kedjan

Process Kedjan vänder sig till unga som lever med missbruk och kriminalitet och i utanförskap. De har ett coachningsprogram som riktar sig till unga personer som sitter inlåsta på häkte, institution och anstalt. De har även kontaktpersoner, program och preventiva insatser och aktiviteter till de ungdomar som inte sitter inne. De finns i Stockholm.

www.processkedjan.se

Röda korset

Röda korset är en humanitär organisation som arbetar med personer i utsatthet. Det finns nästan 1000 kretsar i hela Sverige med över 30 000 frivilliga. Röda korset ger olika sorters stöd men inget inriktat mot budgetrådgivning.

www.redcross.se

Avslutande reflektion

I regeringsuppdraget fördjupad samverkan mot överskuldsättning anges som ett av skälen till uppdraget att ju tidigare en problematisk ekonomisk situation kan hanteras, desto bättre är det för både individen och för samhället. Det är viktigt att nå ut med stöd i ett tidigt skede.

Det anges också i uppdraget att de kommunala budget- och skuldrådgivarna har en betydelsefull roll när det gäller att ge stöd till skuldsatta men att det finns många personer med skuldproblem som inte vänder sig till budget- och skuldrådgivningen i kommunerna. I regeringsuppdraget anges som en tänkbar förklaring skamkänslor eller att de skuldsatta inte känner till verksamheten.

Sammanställningen i denna PM baseras på de kartläggningar vi fått från olika aktörer. Den är inriktad på det stöd som finns i samhället när det uppstår problem med den egna ekonomin och skulder. Sammanställningen visar att förutom budget- och skuldrådgivningen är det fler aktörer som ger stöd. Inte minst civilsamhället.

I regeringsuppdraget fördjupad samverkan mot överskuldsättning anges även följande som en bakgrund till uppdraget:

"I betänkandet Överskuldsättning i kreditsamhället? (SOU 2013:78) konstateras att det finns behov av att öka förutsättningarna för att följa och förstå hur skulder och risker uppstår och utvecklas. I betänkandet Ut ur skuldfällan (SOU 2013:72) framhålls att det vore önskvärt att olika professionella aktörer som i sin verksamhet kommer i kontakt med överskuldsatta personer, exempelvis socialtjänsten, personliga ombud och kyrkan, lämnar information om möjligheterna att få skuldsanering."

Många kopplar överskuldsättning till lyxkonsumtion och till TV-programmet Lyxfällan. Den statistik⁵ och forskning som finns visar att så inte är fallet, även om det naturligtvis förekommer. Statistiken visar att överskuldsättning ofta handlar om personer som av olika anledningar har begränsade resurser och får svårt att klara vardagens kostnader. De bakomliggande orsakerna kan vara många och olika. Det kan handla om:

- förändrade inkomster på grund av sjukdom, arbetslöshet eller konkurs
- förändrad livssituation, till exempel på grund av skilsmässa eller dödsfall inom familjen
- förändrade ekonomiska förutsättningar i samhället till följd av till exempel ränteförändring, bubblor på fastighetsmarknaden eller företagsnedläggningar
- psykisk ohälsa, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller missbruk
- oförmåga att hantera den egna ekonomin.

---

⁵ SOU 2013:78 Överskuldsättning i kreditsamhället, Anna Hedborg

Personer som av olika anledningar råkat in i en ohållbar överskuldssättning kan i värsta fall hamna i ett mer eller mindre varaktigt socialt utanförskap med försämrad psykisk och fysisk hälsa. Överskuldssättning och utanförskap innebär ofta stort personligt lidande men leder även till betydande samhällskostnader i form av vårdkostnader, sjukersättningar och minskade skatteintäkter. En överskuldssatt person får svårigheter att få krediter, hyreskontrakt och telefonabonnemang. Forskning visar också att överskuldssättning leder till ohälsa⁶. På motsvarande sätt kan ohälsa leda till överskuldssättning. En studie av Richard Ahlström och Sonya Edström visar till exempel att 28,7 % i gruppen överskuldssatta lider av depressioner mot 6 % av normalbefolkningen. Studien visar också att andelen självmordsförsök är 17,3 % hos överskuldssatta mot 3,6 % av normalbefolkningen.

Det behövs en ökad kunskap om överskuldssättning. För att få en klar bild av hur många, vilka och varför personer blir överskuldssatta är det viktigt att bedriva fortsatt forskning och att samla in och publicera statistik om överskuldssättning. I betänkandet Överskuldssättning i kreditsamhället (SOU 2013:78) samkördes data från Kronofogdemyndigheten med data från SCB och UC AB (tidigare Upplysningscentralen) som gav utredningen unik information om de överskuldssatta. Statistiken visade på hur länge de hade varit överskuldssatta, hur stora skulder de hade registrerade hos Kronofogdemyndigheten och UC, utbildningsnivå, inkomstnivå och arbetsmarknadsstatus. Den gav även information om exempelvis ålder, kön, civilstånd och om man hade hemmavarande barn.

Statistiken som togs fram publicerades och gav en bättre bild av överskuldssättningens utbredning än tidigare. Statistiken är nu några år gammal och behöver uppdateras.

De flesta har någon gång i livet svårt att klara sina betalningar. Det är viktigt att ta hjälp och prata vardagsekonomi med någon när man får problem att klara sina betalningar. En slutsats som vi hittills dragit i arbetet med regeringsuppdraget är att fler yrkesgrupper än budget- och skuldrådgivare som möter ekonomiskt utsatta bör ställa frågor kring vardagsekonomi och skuldproblem. De måste också kunna hantera svaret de får. Det kan handla om att hänvisa personen vidare till den lokala budget- och skuldrådgivningen men det kan också handla om annan hänvisning för att personen ska ges möjlighet att få rätt stöd eller att ge viss rådgivning.

Maria Lindstedt
Projektledare för samverkansprojektet

---

⁶ Richard Ahlström och Sonya Edström, Överskuldssättning och hälsa. Rapport Konsumentverket 2014:16

Bilaga. Aktörer samverkansprojektet kontaktat

Aktör	Kartläggning/ telefonintervju
Arbetsförmedlingen	X
Bankföreningen	X
Barnombudsmannen	
Branschföreningen för onlinespel	
Brottsoffermyndigheten	
Budget- och skuldrådgivarnas yrkesförening	X
Centrala studienämnden	X
Datainspektion	
Eksam	X
Etiska rådet för betalteletjänster	
Finansbolagens förening	
<i>Finansinspektionen</i>	X
Folkhälsomyndigheten	X
Frälsningsarmén	X
Föreningen svenska socialchefer	
Föreningen svenska överförmyndare	X
Försäkringskassan	X
Hela Människan	X
Hysesgästföreningen	X
Inspektionen för vård och omsorg	
Insolvens	
Konsumenternas Bank- och finansbyrå	X
Konsumenternas Energimarknadsbyrå	X
Konsumenternas försäkringsbyrå	X
<i>Konsumentverket</i>	X
Konsumentvägledarnas förening	X
Kriminalvården	X
Kriminellas revansch i samhället	
<i>Kronofogdemyndigheten</i>	X
LO	
Lotteriinspektionen	
Länsstyrelsen	X
Mind	
Myndigheten för familjerätt och föräldraskap	X
Pensionsmyndigheten	
PRO	X
Process Kedjan	
Radiotjänst	
Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare	X
Riksförbundet för social och mental hälsa	X
Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer	

Aktör	Kartläggning/ telefonintervju
Rädda barnen	X
Röda korset	X
Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige	X
Skatteverket	X
Skolverket	X
Socialstyrelsen	X
Spelberoendes riksförbund	X
Spelbranschens riksorganisation	X
Stadsmissionen	X
Statistiska centralbyrån	X
Svea Ekonomi	
Svensk Handel	
Svensk Inkasso	X
Svenska konsumentkreditföretagen	
Svenska kyrkan	
Svenska spel	X
Sveriges allmännyttiga bostadsbolag	X
Sveriges kommuner och landsting	
Sveriges konsumenter	X
Sveriges muslimska råd	
SKR, Sveriges kristna råd	
Telekområdgivarna	
Trygghetsfonden TRR	X
Unga KRIS	
Unizon	
Verdandi	X
X-cons	X
Yrkesföreningen för personligt ombud i Sverige	X